

**FOLIUM
CLASSICUM**

**Nro 94
11.9.2018**

Tässä numerossa:

Puheenjohtajan tervehdys	Olli Salomies	3
Uutta kirjallisuutta	Toim. Katja Varakas	4
International Colloquium of Ancient Greek Linguistics (ICAGL 9)	Martti Leiwo	5
Humanist Greek (HUG) — Perspectives for a New Field of Studies 23.-25.8.2018, Helsinki	Tua Korhonen	6
Latinankielen opettajien kesäkurssitunnelmia	Ilkka Kuivalainen	8
Keväällä 2018 palkitut ylioppilaat	Toim. Katja Varakas	9
EAUH - kongressi Roomassa 29.8.–1.9.2018	Katja Varakas	10
Wall. Le Mura di Roma. Fotografie di Andrea Jemolo	Katja Varakas	12
Kevään 2018 tapahtumia	Toim. Katja Varakas	16

FOLIUM CLASSICUM, Klassillis-filologisen yhdistyksen jäsenlehti, ilmestyy kaksi kertaa vuodessa lukukausien alussa niin painetussa muodossa kuin sähköisesti yhdistyksen kotisivuillakin. Päätoimittaja: prof. Olli Salomies; toimitussihteeri: FM Katja Varakas.

KLASSILLIS-FILOLOGINEN YHDISTYS (KFY) on tieteellinen seura, jonka tarkoitus on herättää ja ylläpitää harrastusta antiikin kulttuuria kohtaan, edistää sitä koskevaa tieteellistä tutkimusta ja olla yhdyssiteenä tämän alan tutkijoiden ja harrastajien kesken. Tätä varten yhdistys järjestää esitelmä- ja keskustelutilaisuuksia, harjoittaa julkaisutoimintaa ja edistää muillakin samanlaatuisilla tavoilla antiikin tutkimista tai tuntemista.

TOIMIHENKILÖT. Yhdistyksen puheenjohtajana toimii prof. Olli Salomies (olli.salomies@helsinki.fi), varapuheenjohtajana dos. Antero Tammisto (antero.tammisto@ide.inet.fi) ja sihteerinä / rahastonhoitajana FM Katja Varakas (katja.varakas@helsinki.fi). Lisäksi hallitukseen kuuluvat prof. Mika Kajava (mika.kajava@helsinki.fi) ja dos. Anneli Luhtala (anneli.luhtala@helsinki.fi). Yhdistyksen postiosoite on Maailman kulttuurien laitos, Antiikin kielet ja kulttuurit, PL 24, 00014 Helsingin yliopisto.

YHDISTYKSEEN VOI LIITTYÄ maksamalla jäsenmaksun tilille Danske Bank FI93 80001470979064 (viite-numero 1009) ja lähettämällä osoitetietonsa sihteerille. Varsinainen jäsenmaksu on 30 euroa, opiskelijamaksu 10 euroa.

Yhdistyksen KOTISIVUT: uudet kotisivut ovat työnalla.

Kannen kuva: Andrea Jemolo; Interno delle Mura su via Campania. Studio Randone, Scuola di ceramica
Lähde: <http://www.arapacis.it/it/mostra-evento/walls-le-mura-di-roma-fotografie-di-andrea-jemolo-0>

Puheenjohtajan tervehdys

Olli Salomies

Klassillis-filologinen yhdistys toivottaa kaikille jäsenilleen hyvää syksyn alkua 2018! Yhdistyksen ohjelma muodostuu tänä syksynä perinteiseen tapaan esitelmätilaisuuksista, jotka molemmat pidetään tiistaina klo 18.15 päärakennuksen vanhan puolen auditoriossa III.

9.10. Marja Vierros, *Digitaalinen käänne klassillisessa filologiassa? Vanhaa ja uutta*. Esitelmään sisältyy "Papyruskreikan digitaalinen kielioppi" -tutkimusprojektin esittely

FT, dos. Marja Vierros on klassillisen filologian apulaisprofessori (Helsingin yliopisto), joka tällä hetkellä johtaa European Research Councilin rahoittamaa hanketta ”Digital Grammar of Greek Documentary Papyri”

(<https://www.helsinki.fi/en/researchgroups/digital-grammar-of-greek-documentary-papyri>). Hän väitteli Helsingin yliopistossa vuonna 2011 aiheesta ”Bilingual Notaries in Hellenistic Egypt”.

20.11. Jussi Rantala *Severusten dynastia, valta ja identiteetti Cassius Dion historiassa*. Jussi Rantala väitteli tohtoriksi Tampereen yliopistossa vuonna 2013, aiheenaan Septimius Severuksen vuosisataisjuhlat. Hänen tutkimuksellisia kiinnostuksen kohteitaan ovat erityisesti roomalainen historiankirjoitus, valtasuhteet, uskonto ja identiteetti.

Hänen julkaisuihinsa kuuluu mm. monografia *The Ludi Saeculares of Septimius Severus. The Ideologies of a New Roman Empire* (Routledge 2017) sekä useita tieteellisiä artikkeleita, viimeisimpinä "Dio the Dissident: The Portrait of Severus in Roman History" teoksessa *Cassius Dio. Greek Intellectual and Roman Politician* (Brill 2016, toim. Carsten Lange ja Jesper Madsen) sekä "Promoting Family, Creating Identity. Roles of Septimius Severus and Imperial Family Members in the Rituals of Ludi Saeculares" teoksessa *Imperial Identities in the Roman World* (Routledge 2016, toim. Wouter Vannacker ja Arjen Zuiderhoek). Tuorein julkaisu on Rantalan toimittama teos *Keisarit ja kurtisaanit. Perhe, valta ja seksi antiikin Roomassa* (SKS 2018). Myöhemmin tänä syksynä ilmestyy Amsterdam University Pressin kustantamana hänen toimittamansa teos *Gender, Memory, and Identity in the Roman world*, ja ensi vuoden puolella Routledgen kustantamana yhdessä Jenni Kuulialan kanssa toimitettu teos *On the road: Travel, Pilgrimage, and Social Interaction from Antiquity to the Middle Ages*. Tällä hetkellä Rantala työittää monografiaa sodankäynnin etiikasta varhaisen keisariajan kirjallisuudessa.

Uutta kirjallisuutta

Toim. Katja Varakas

Alkuperäistekstien suomennoksia

Marcus Aurelius, *Itselleni*. Suom. Marke Ahonen. Basam Books 2018.

Titus Livius, *Kathagon Hannibal Campaniassa*. Suom. Maija-Leena Kallela, Ylermi Lutinen ja Teivas Oksala. Basam Books 2018.

Francesco, Petrarca, *Africa - laulu sankaruu-desta ja ihmisytydestä*. Suom. Maija-Leena Kallela ja Teivas Oksala. Basam Books 2018.

Lucius, Anneus Seneca, *Elämän lyhydestä*. Suom. Juhana Torkki. Otava 2018.

Lucius, Anneus Seneca, *Kirjeet Luciliukselle*. Tulossa Basam Books 31.1.2019.

Publius Cornelius Tacitus, *Germania*. Suom. Tuomo Pekkanen. Gaudeamus 2018.

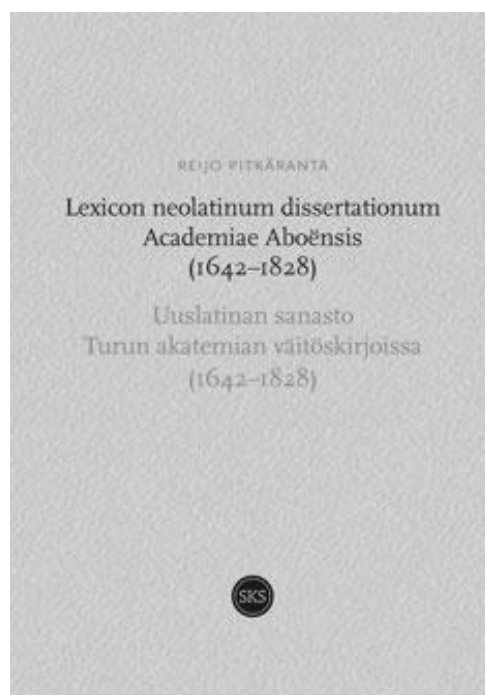
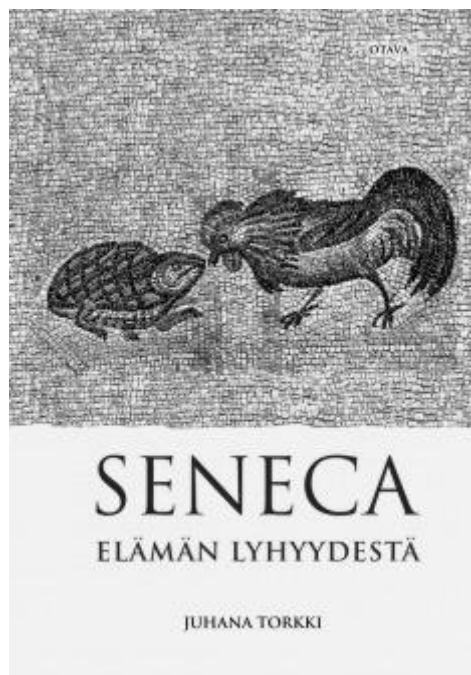
Tietokirjallisuutta

Jussi Rantala, *Keisarit ja kurtisaanit - Perhe, valta ja seksi antiikin Roomassa*. SKS 2018.

Reijo Pitkäranta, *Lexicon neolatinum dissertationum Academiae Aboensis 1642-1828 - Uuslatinan sanasto Turun akatemian väitöskirjoissa 1642-1848*. SKS 2018.

Suomalaistutkijoiden kansainvälisiä monografioita

Samuli Simelius, *Pompeian peristyle gardens as a means of socioeconomic representation*. Helsingin yliopisto 2018.

Mahdollisista puutteista tai tulossa olevista kirjoista pyydetään ilmoittamaan Foliun Classicumin toimitussihteerille.

Helsingin yliopiston päärakennuksessa järjestettiin sarjassaan yhdeksäs antiikin kreikan kielentutkimuksen kongressi. Järjestäjänä Helsingissä toimivat Sonja Dahlgren, Hilla Halla-aho, Martti Leivo ja Marja Vierros, paikan päällä toimi pätevinä avustajina lisäksi seitsemän opiskelijaa. Kollokvio sai tukea Tieteellisten seurain valtuuskunnalta ja Helsingin yliopiston konferenssipalvelulta.

Mukana oli 102 tutkijaa 15 eri maasta, ja suullisen esitelmän piti 71 osallistujaa, kahdeksan kommunikoi posterilla. Abstrakteja saimme yli sata ja kollokvion tieteellinen komitea arvioi ne nimettöminä yhdessä järjestäjien kanssa.

Kollokvion pääteemana oli kielentutkimus alkuperäislähteistä, mutta kaikki muutkin antiikin kreikan kielentutkimukseen liittyvät abstraktit olivat tervetulleita. Aiheita olikin kielellisistä tabuista partikkeleihin. Kollokvio veti erityisen paljon nuoria osallistujia ja tunnelma oli välillä hilpeän riehakas. Esitelmien yleinen taso oli hämmästyttävän korkea, mikä antaa hyvän kuvan alan tulevaisuudesta.

Pääpuhujina olivat Eleanor Dickey (University of Reading) ja Trevor Evans (Macquarie University). Eleanor Dickey piti kerrassaan erinomaisen esitelmän otsikolla Latin loanwords in Greek. Esitelmässään hän pohti juuri valmistuneen tutkimuksensa keskeisiä tuloksia. Trevor Evans puhui aiheesta ‘Egyptian’ Greek in the Zenon Archive. Evans on tutkinut aihetta pitkään ja hän esitteli eri kirjoittajien kielenkäyttöä tässä suurimmassa säilyneessä papyrusarkistossa, joka ajoittuu kolmannelle vuosisadalle e.a.a. Kollokvion illallinen järjestettiin perjantai-iltana tunnelmallisessa ravintolassa Uunisaassa. Ruoka oli erinomaista, mutta samaa ei valitettavasti voi sanoa järjestelyistä ylimmässä ravintolaorganisaatiossa.

Kollokvion kansainvälinen 10-henkinen komitea valitsi seuraavan kollokvion järjestäjäksi Jesús de la Villan (Universidad Autónoma de Madrid). Madridin tapaaminen järjestetään vuonna 2021.

Humanist Greek (HUG) — Perspectives for a New Field of Studies 23.-25.8.2018, Helsinki

Tua Korhonen

Helleno-Nordica-projektin Suomen osio järjesti elokuussa Helsingissä pienen konferenssin – saksaksi *Tagung* – jonka aiheena oli humanistien kirjoittamat kreikankieliset tekstit renessanssista lähtien (<https://www.helsinki.fi/en/conferences/humanist-greek-hug/programme>). Konferenssin otsikossa korostettiin oppialan tuoreutta, mikä näkyi myös esitelmöitsijöiden käyttämässä vaihtelevassa terminologiassa: *Humanist Greek, Renaissance Greek, Neualt-griechisch, Humanistengriechisch, Neohellenic poems, New ancient Greek poetry...* (vrt. Neo-Latin, humanistilatina, uuslatina).

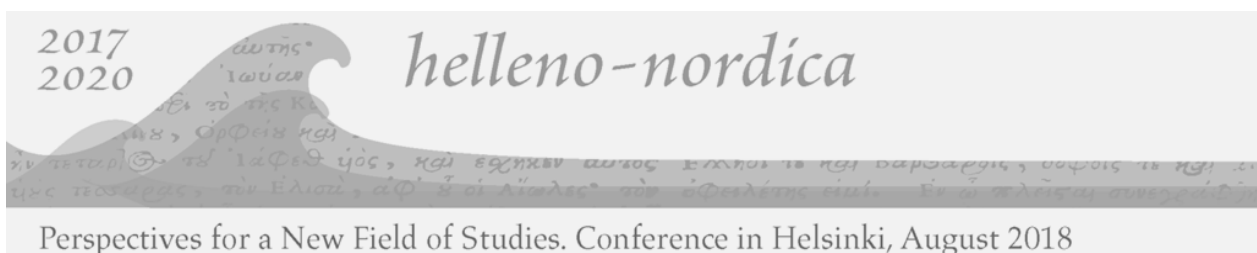
Pääpuhujina olivat Wupperthalin yliopiston nuorempi professori Stefan Weise, joka järjesti yliopistossaan vastaavan kollokvion vuonna 2015 (konferenssijulkaisu *Hellenisti!*, 2017). Weise keskittyi esitelmässään uuden ajan huomattavimman ”humanistikreikkalaisen” runoilijan Laurentius Rhodomannuksen eeposkokoelmaan (1588). Toisena pääpuhujana oli FT Stefan Rhein, alan pioneeri, jonka Melanchthonin kreikankielisiä runoja käsittelevä väitöskirja ilmestyi 1987. Rhein esitteli kreikan opiskelun vakiintumista Alppien pohjoispuolella, etenkin Saksanmaalla. Rhein toimii reformaation historiaan keskittyvän säätiön johtajana (*Stiftung Luthergedenkstätten in Sachsen-Anhalt*).

Saksa oli, oikeutetusti, hyvin edustettuna konferenssissa: kuulimme mm. Jochen Schultheissin valaisevan esityksen merkittävän humanistin, Joachim Camerariuksen (k. 1574) kreikankielisestä tuotannosta. Schultheiss toimii virkansa ohella Camerariuksen teosten digitointihankkeessa (*Opera Cameraarii*) Würzburgin yliopistossa.

Konferenssiin liittyen järjestettiin Kansalliskirjaston työryhmän kanssa aiheesta näyttely otsikolla ”Humanistikreikkaa Suomesta”. Näyttely on Rotundan kahvilan käytävässä nähtävillä 5.10. 2018 saakka. Tekstit ovat pääosin Turun akatemian piirissä laadittuja, Kansalliskirjaston kokoelmista. Helsingin yliopiston arkiston Turun akatemian kokoelmasta saatiin näyttelyyn kaksi kreikankielistä stipendianomusta. Vitriinitekstien, näyttelymonistetekstien ja itse näyttelyjulkaisun (hyvin pieni painos) tekstien laatimiseen kului monta kesäpäivän tovia.

(<https://www.kansalliskirjasto.fi/fi/ajankohtaista/nayttelyt#humanistikreikka-suomesta>).

Konferenssi päättyi retkeen Porvoon ruotsinkielisen lukion kirjastoon (Bårgo Gymnasiums bibliothek), jossa lehtori Stefan Hagman ystävällisesti esitteli kirjastoa ja sen kokoelmaa.

Perspectives for a New Field of Studies. Conference in Helsinki, August 2018

Kirjasto on perustettu vasta 1728, mutta lahjoitusten ansiosta se sisältää jopa muutamain inkunaabelin ja runsaasti uuden ajan alun kreikan ja latinan editioita ja oppikirjoja. Kirjasto olisi vaikkapa Symposiumille hyvä tutustumiskohde. Olimme pyytäneet hyvissä ajoin etukäteen muutamia (tai ei ehkä niinkään muutamia!) aihetta sivuvia teoksia näytteille.

Humanistikreikan alalla tapahtuu nyt ”paljon”. Venetsiassa oli konferenssia seuraavalla viikolla (30.–31.8.) Filippomaria Pontanin kutsumana workshop, jossa työstettiin teosta nimeltä *The Hellenizing Muse*. Teoksen toisena toimittajan toimii Stefan Weise. Teos esittelee humanistikreikkalaista runoutta maittain osioissa, joissa on valikoima runoja käännöksineen ja kommentaareineen. Molemmissa kokoontumisissa keskusteltiin näiden tekstien editointiperiaatteista. Tavallista on, että tuktija ensi alkuun editoi tekstiä liikaakin modernien editointiperiaatteiden mukaisesti. Kuitenkin esimerkiksi epätavallinen aksentuaatio saattaa viitata kansankielten ja kreikan ääntämisen vaikutukseen. Kuten Fribourgin yliopiston (Sveitsi) lehtori Martin Steinrück, kreikan metriikan asiantuntija, korosti, nämä runot olivat paitsi oppineisuuden

osoittamista myös ”lahjoja”, jolloin metriken asu oli olennainen osa runoa (mikä käännöksessäkkin olisi huomioitava, jos metrinen kääntäminen onnistuu).

Helsingin konferenssissa professori Janika Päll Tartosta esitteli viime syksynä Wolfenbüttelin kirjastosta löytämänsä humanistikreikankielisten runojen käsikirjoituskokoelmaa. Olin samaan aikaan Wolfenbüttelissä ja äärimmäisen vaikuttunut humanistien tuottamasta kreikankielisten runojen määrästä ja tasosta. Humanistikreikkaa on luettu yksittäisinä teksteinä, siellä täällä satunnaisina löytöinä. Vasta korpuksiksi koottuina alkaa hahmottua kokonaiskuvaa, ”humanistikreikan” kulttuurista merkitystä.

Ilman osaavia opiskelija-avustajiamme (Jammie Vesterinen, Minna Vesa ja Katja Sivonen) tämä Helsingin *Tagung* ja Kansalliskirjaston *Humanistikreikkaa Suomesta* -näyttely olisivat jääneet paljosta paitsi. Konferenssi-illallisen nautimme Tähtitorninmäellä, Observatoriossa: puutarha, vanha kaunis talo ja barokkimusiikkia – suosittelen paikkaa tuleville konferenssijärjestäjille.

Latinankielen opettajien kesäkurssitunnelmia

Ilkka Kuivalainen

Latinankielen opettajien yhdistys – Latinlärnarnas förening ry järjestää joka toinen vuosi kesäkurssin jollain paikkakunnalla, jossa opetetaan latinaa. Tänä vuonna kurssi pidettiin kymmenen vuoden tauon jälkeen Helsingissä. Yleensä kurssi on ollut keskellä viikkoa, mutta koulujen aikaisen alkamisen vuoksi kurssi alkoi jo sunnuntaina 5. elokuuta. Silloin tutustuttiin Helsingin yliopiston antiikin kulttuurin opetuskokoelmaan yliopistonlehtori Leena Pietilä-Castrénin johdolla. Sen jälkeen oli vielä tilaisuus katsoa muutamia Helsingin keskustan piirto- ja antiikista vaikutteita saaneita taideteoksia. Päivällinen ja illanvietto pidettiin Lutherien huvilassa Eläintarhassa.

Maanantaina kurssia jatkettiin Resson lukion väistötiloissa Lehtikuusentiellä Laaksossa. Rakennus oli alun perin Mannerheimintien yhteiskoulu, joka sittemmin muutettiin sieltä Suutarilaan. Päivän ohjelmassa oli useita antoisia luentoja ja keskusteluja niin latinan ylioppilaskirjoituksista kuin yhdistyksen tulevasta toiminnastakin. Professori Olli Salomiehen aiheena oli ”Latina Suomessa keskiajalla” ja kääntäjä Arto Kivimäen ”Martialiksen nenä”. Molemmat aiheet olivat antoisia kouluopetuksen kannalta, sillä aiheet sopivat niin peruskoulun kuin lukioonkin opetuksen rikastuttamiseksi.

Lehtori emerita Maija-Leena Kallela puhui Francesco Petrarcan elämästä ja tuotannosta. Lokakuun lopussa ilmestyy hänen ja Ylermi Luttilaisen kääntämänä Scipio Africanuksen elämästä kertova heksametrieepos *Africa: Laulu sankaruudesta ja ihmisyydestä*. Mukana työssä ehti aluksi olla myös Teivas Oksala, jonka latinanopetukselle omistautunutta elämäntyötä muisteltiin kurssillakin. Hänen muistokseen on kerätty rahaa, joka tulee jollekin Rooman kirjallisuuden suomentajalle jaettavaksi stipendiksi. Dosentti Reijo Pitkärannan aiheena oli puolestaan ”Kouluopetus antiikin Roomassa”. Tämäkin aihe on nykykoululaisten mieleen, ja opettajille se oli mukavasti huumorilla höystetty. Mieleen jäivät erityisesti ”glamour” ja ”digitis computare”.

Latinankin ylioppilaskoe on viime keväänä muuttunut sähköiseksi. Yliopistonlehtori Anneli Luhtala kertoi ylioppilastutkintolautakunnan jäsenenä uudistuksesta, joka on tuonut muun muassa kuvia kokeeseen, mutta tehtävyytyypit ovat pysyneet vastaavina kuin aikaisemminkin. Loppukeskustelussa yhdistyksen ulkomaankurssit ja vuosikokouksesitelmät saivat myös kannatusta parikymmenpäisessä kesäkurssijoukossa. Kaikki tapaamiset ovatkin tärkeitä latinankielenopettajien innostuneisuuden ja hyvän hengen ylläpitämiseksi.

Keväällä 2018 palkitut ylioppilaat

Miisa Auriina Pöllänen	Tikkurilan lukio
Juulia Tumanoff	Puolalanmäen lukio
Miranda Miia Lumikukka	Paloviita Porin lyseon lukio
Anne Niemelä	Turun klassillinen lukio
Niko Sakari Järvinen	Turun klassillinen lukio
Anssi Kesäläinen	Turun klassillinen lukio
Noora Nurminen	Turun klassillinen lukio
Jessica Annikki Leskinen	Oulun lyseon lukio
Annika Heidi Pauliina Palosaari	Oulun lyseon lukio
Miriam Peltomaa	Kuopion klassillinen lukio
Saimi Sara Sofia Savolainen	Kuopion klassillinen lukio

Katja Varakas

Joka toinen vuosi järjestettävä *European Association for Urban History* - kongressi (EAUH) pidettiin tänä syksynä helteisessä Roomassa, teemalla *Urban Renewal and Resilience, cities in comperative perspective*. Euroopan unionin suosiollisella tuella vuonna 1989 perustettu yhdistys tukee monitieteistä laaja-alaista historiatutkimusta. Kongressin osanottajat tulivat pääsääntöisesti Euroopasta, Etelä- ja Pohjois-Amerikasta sekä Australiasta. Järjestävänä tahona oli Universtitä Roma Tre ja esitelmät pidettiin taloustieteen laitoksen rakennuksen (School of Economics and Business Studies) ilmastoiduissa ja moderneissa luentosaleissa. Käytävällä ja viihtyisällä aukiolla vallitsevina kielinä sorisivat italia sekä englantia. Seuraava EAUH:n kongressi järjestetään 2020 Antwerpenissä.

Omistin yhden koko päivän ja toisesta kongressipäivästä aamupäivän antiikin tutkimukselle, jota kongressissa käsiteltiin poikkeuksellisen niukasti. Ensimmäisen kongressipäivän aamupäivä kului kuunnellessa kuutta esitelmää *Cities in Resilience in the Graeco-Roman World (13th cent. B.C - 4th cent. A.D)* otsakkeen alla. Kolme esitelmää käsitelti kreikkalaista maailmaa, kaksi Roomaa ja yksi yleisesti Välimeren alueen maita. Esitelmöitsijöille annettu viisitoista minuuttia esitelmää kohden osoittautui monelle haasteelliseksi.

Iltapäivä kului puolestaan Arja Kariwierin (Tukholman yliopisto) ja Katariina Mustakallion (Tampereen yliopisto) järjestämän istunnon *Urban texture of Ostia Antica and Other Mediterranean Harbour Cities of the Roman Empire, 400 BCE - 600 CE* parissa. Istunnon kattaus oli varsin mielenkiintoinen ja valotti aihettaan monipuolisesti.

Parhainta antia oli historian ja antiikin tutkimukselle tunnusomainen monipuolisten lähdeaineistojen käyttäminen sekä erilaisiin tutkimusmetodeihin tutustuminen. Esitelmöitsijöiden lähteinään käyttämä esineellinen, kuvallinen ja kirjallinen aineisto pääsi loistamaan esitelmissä. Moni istuntoon osallistunut palasikin omaan tutkijankammioonsa uusien ideoiden saattelemana.

Ria Bergin (Tampereen yliopisto) esitelmä *Stranger in Town. Images of Foreigners in the Ostian Cityscape* käsitteli monikulttuurisuuden kuvaamista pääsääntöisesti Ostian julkisissa rakennuksissa, sivuten myös yksityistä elinpiiriä. Maria Grazia Turco (Roma Sapienza) ja Sonia Gallico *Ostia Antica e le Province Africane: Contatti, Scambi, Influenza ed Eredità. Problematiche di Studio e Prospettive di Valorizzazione* puolestaan idetifioivat esitelmässään Ostia Antican Piazza della Corporazione löydettyvien mosaiikkikuvausten kohtaloa, tarkoitusta ja alkuperää. Lena Larsson Lovén (Göteborgin yliopisto) ja Katja Varakas (Helsingin yliopisto) puolestaan tarkastelivat satamakaupungeissa esiintyviä ammatteja ja ammattikuntia. Lena Larsson Lovénin *People at Work in Ostia - the Port City of Ancient Rome* käsitteli useita satamakaupungin perinteisiä

ammatteja pyrkien löytämään niiden joukosta erityisesti naisten ammatteja. Katja Varakas *Porters in the Urban Texture of Harbor Cities* puolestaan käsitteli vain yhtä ammatikuntaa, kantajien maailmaa Ostiassa ja muissa satamakaupungeissa. Ray Laurencen (Australia Macquarie'n yliopisto) esitelmä *Are Ports a Distinct Form of Roman Urbanism* herätti toivottua liikehdintää kuulijakunnassa. Laurencen kysymys: eroaako Ostia muista Rooman satamakaupungeista, on oleellinen ja varmasti syvemmän analyysin ja pohdinnan paikka. Esitelmä aiheuttikin runsasta keskustelua harvalukuisen kuuntelijakunnan keskuudessa. Illan päätteeksi oli tarjolla vielä kaksi keynote-esitelmää modernin historian tutkimuksen suunnalta.

Kolmas antiikin maailmaa valottava istunto oli saanut otsikokseen *The Public and Private Domus in the Social Topography of Ancient Rome (100 BCE-500 CE)*, ja järjestäjinä toimivat Juhana Heikonen (Aalto yliopisto) sekä Kaius Tuori (Helsingin yliopisto). Yksityistä ja julkista tilaa käsiteltiin eri näkökulmista; Maria Grazia Cinton (Università Roma Tor Vegata) esitelmä *The Horti Spei Veteris Between Private and Public* käsitteli kymmeneen minuuttiin tiivistettynä tutkimuskohteensa monikerroksellisuutta sekä tilan muutosta yksityisestä - julkiseksi ja jälleen yksityiseksi tilaksi. Roman Frolovin (University of Bremen) esitelmä *Omnes qui Sunt Ordinis, a Pompeio Evocantur: the Quasi-Senate in the House of Proconsul Pompeius in 49 BC?* puolestaan tarkasteli yksityisessä Domuksessa pidettäviä poliittisia kokoontumisia. Kirjallisen lähteen perusteella Frolov argumentoi, että yksityinen tila oli näin muuntunut yksityisestä julkiseksi. Manuel Morena Alcaide (Cambridge University) ja Joanna Mundy (Emory University) sekä Samuli Simelius (Helsingin yliopisto) puolestaan tiivistivät väitöskirjatutkimuksensa kymmenminuuttisiin puheenvuoroihinsa. Manuel Morena Alcaide esitteli laajaa arkeologista tutkimustaan *Atria Publica at Rome. Private Typologies With Public Functions* päätyen johtopäätökseen, että käsityksem-

me avoimesta julkisesta atrium-tilasta on taustaltaan historiaan sen käsittelyyn liittyvä ongelma. Hänen mukaansa julkisten avointen kokoontumispaikkojen, kuten *forumiden*, läheisyydessä sijaitsi yksityisiä taloja, joissa atrium oli tilana hyvin yksityinen. Samaa teemaa jatkoi myös Joanna Mundy esitellessään tutkimustaan *Domestic Spaces of Roman Domus*. Hänen johtopäätöksensä puolestaan liittyivät roomalaisten tarpeeseen ja haluun kontrolloida yksityistä tilaa, välistä julkiseksi ja jälleen yksityiseksi. Samuli Simelius puolestaan kertoi omasta väitöskirjaansa liittyvästä ja sen teemoja tarkastelevasta jatkotutkimuksesta otsikolla *From the Pompeian House to the Roman House: the Differences and Similarities of the Domestic Architecture*.

Historian tutkimukseen liittyvien istuntojen lisäksi kongressissa pidettiin mielenkiintoisia esitelmiä esimerkiksi otsakkeen *City Museums as Agents of Changes in XXI C.* alla sekä käsiteltiin historian digitalisointumista ja digitaalisten aineistojen ja tutkimusmetodien hyödyntämistä *Digitizing the Urban Archive: Towards a New Digital Urban History*. Kokouksen ohjelmaan ja esitelmien abstrakteihin voi tutustua sivustolla:

Kolmepäiväinen kongressi oli intensiivinen ja varsin monipuolinen kattaus historian tutkimukseen. Kongressikeskuksen käytävillä saattoi tutustua kollegoihin Euroopasta ja etenkin Latinalaisesta-Amerikasta. Italialaisittain herkkuja notkuvien kahvi- ja lounaspöytien ympäristössä oli helppo keskustella uusien tuttavuuksien kanssa. Jälleen kerran parasta kokousantia olivat tietenkin spontaanit kollegatapaamiset ja uudet tuttavuudet. Sydäntä lämmittivät myös perillevälitetyt terveiset tutuilta kollegoilta

Wall. Le Mura di Roma. Fotograf

Museo dell'Ara Paciksessa Roomassa avautui kesäkuun puolivälissä erilainen antiikin historiaa valottava näyttely. Valokuvaaja Andrea Jemolon (1957-) valokuvadokumentointi Roomaa ympäröivän Aurelianuksen muurista on hätkähdyttävän kaunis. Dokumentaation ja 77 valokuvaa on tilannut Sovrintendenza Capitolina ai Beni Culturali. Uusi dokumentaatio täydentää Parker säätiön valokuvakokoelmaa, joka käsittää 3 300 valokuvaa Roomasta 1800–1900-luvuilta. Näyttelyssä saattoikin myös ihailta 50 valokuvaa tästä kallisarvoisesta kokoelmasta, joissa on mm. kuvattu Aurelianuksen muurin portteja eri aikakausilta.

Rooman keisariaikaisen kaupungin muurit, Aurelianuksen muuri, ovat yhä edelleen näkyvä osa Rooman keisariaikaisia monumentteja. Keisari Aurelianuksen vuonna 271 aloittaman projektin tarkoitus oli suojella Roomaa ryösteleviltä germaaniheimoilta. Rakennusurakkaan käytettiin runsaasti työvoimaa ja rahallisia resursseja vuosisatojen kuluessa. Muureja vahvistettiin, korotettiin ja paranneltiin tarpeen mukaan ajansaatossa. Muuri seurasikin strategisesti edullista linjaa ja pystyttämisesä käytettiin hyväksi mm. vesijohtojen kaaria sekä muita teille osuneita rakennuksia mm. hautamonumentteja, kuten tunnettu Caestiuksen hautapyramidi. Muurin pituus oli lopulta Roberto Lancianin laskujen mukaan 19 km.

30 Tratto di Mura con soprastante acquedotto lungo la via Casilina Vecchia.

Kuva: Andrea Jemolo.

Lähde: <http://www.arapacis.it/it/mostra-evento/walls-le-mura-di-roma-fotografie-di-andrea-jemolo-0>

Andrea Jemolon valokuvat kertovat Aurelianuksen muurin ohella Roomasta, elävästä suurkaupungista, joka kamppailee kasvavan

väestönkasvun, siirtolaisten ja autoistumisen ongelmien keskellä. Muuri on yhä paikoillaan vuosisadasta toiseen, mutta muurin ympäristö on muuttunut maaseudusta urbaaniksi kaupunkiympäristöksi. Näyttelyn kuvat on otettu pääosin talvikautena, jolloin kasvillisuus on vähäisempää ja muuri on päässyt pääosaan.

Opus caementicium-tekniikalla ja tiilistä rakennettu 6-12 metriä korkeat muurit ovat muurarimestarien taidonnäyte.

yllä. Roomalainen Andrea Jemolo onkin tunnettu ja arvostettu valokuvaaja, jonka teknisesti taitavat valokuvat hivelevät katsojan silmää. Kuvat muurista kertovat arkeologisesti ja historiallisesti tärkeästä kohteesta kiinnostavasti ja informatiivisesti. Kuvis- ta välittyy ajankuva ja Rooman kaupungin kehitys mukaan lukien aivan viimevuosina tapahtunut kaupungin modernisoituminen.

Tratto di Mura tra via Campania e Corso d'Italia.

Kuva: Andrea Jemolo.

Lähde: <http://www.arapacis.it/it/mostra-evento/walls-le-mura-di-roma-fotografie-di-andrea-jemolo-0>

Valokuvissa muurit ympäristöineen loistavat upeassa valossa, usein taustalla näkyvät myös tummat sadepilvet Rooman taivaan

Michal **Bartoszak**, University of Poznań, *The book collection of Petrus Vedelius*
Lorenzo **Amato**, Lamemoli/University of Tokyo, *First notes on Giovan Battista*

Section 3 room

Organising information I

Chair: Gottskálk Jensson (University of Copenhagen)

Per **Landgren**, Wolfson College, Oxford, *Loci communes and the organisation*

Mikhail **Sergeev**, Herzen University, Saint Petersburg, *Compiling the univers*
Bibliotheca universalis (1551-1555)

SYKSYN 2018 TAPAHTUMIA

KFY:n kokoukset

Ti **9.10.** klo 18 FT, dos. Marja Vierros, *Digitaalinen käänne klassillisessa filologiassa? Vanhaa ja uutta*. Esitelmään sisältyy "Papyruskreikan digitaalinen kielioppi" -tutkimusprojektin esittely. Helsingin yliopiston päärakennus, aud. III (Unioninkatu 34), Helsinki.

Ti **20.11.** klo 18 FT Jussi Rantala *Severusten dynastia, valta ja identiteetti Cassius Dion historiassa*. Helsingin yliopiston päärakennus, aud. III (Unioninkatu 34), Helsinki.

Muita tilaisuuksia

To **20.9.** klo 18.15 antiikin kielten ja kulttuurin yliopistonlehtori FT Timo Sironen (OY) pitää luennon *Kampanian ja läntisen Lukanian kreikkalaisalueet Etelä-Italiassa*. Paikkana Tieteiden talon (Kirkkokatu 6) sali 505. Tilaisuuden järjestää Ateenan-instituutin ystävät ry.

26–28.9. Renaissance Libraries and the Organisation of Information Fourth Nordic Network for Renaissance Studies conference. Paikkana Tieteiden talo (Kirkkokatu 6).